

Frågan om avskiljande, enligt IFRS 17, av komponenter i unit-linkedavtal

Den nya standarden IFRS 17 Försäkringsavtal träder i kraft den 1 januari 2023 och antogs av EU i november 2021. En av de viktigaste frågorna vid övergången från IFRS 4 i Sverige har visat sig vara frågan om avskiljande av komponenter i unit-linkedavtal. Henrik Persson redogör i denna artikel för hur reglerna i IFRS 17 om avskiljande av komponenter i sådana avtal är utformade. Dessutom beskriver han sina ställningstaganden och slutsatser om möjligheterna till fortsatt avskiljande vid en tillämpning av IFRS 17. Förhoppningen är att dessa ställningstaganden sammanfattar vad som utgör den goda redovisningsseden i Sverige för sådant avskiljande, som ännu inte har blivit nedlagd i skrift.

Text: **Henrik Persson**

edan jag publicerade en artikel om tillämpningen av IFRS 17 Försäkringsavtal på unit-linkedavtal (se fördjupningsbilagan till Balans nr 2/2021) har diskussionen om standardens tillämpning fortsatt, både bland till-

lämpare och revisorer, inom ramen för de förras förberedelse- och implementeringsarbete. Denna artikel ska ses som ett komplement till, och en vidareutveckling av, de resonemang som fördes i förra artikeln avseende frågan om separation av komponenter¹ i ett unit-linkedavtal², som är sammansatt av flera komponenter. Slutsatsen i den förra artikeln var att IFRS 17 sannolikt leder till att komponenter i unit-linkedavtal i större utsträckning än tidigare, utifrån IFRS 4, kommer att redovisas tillsammans. Det är förvisso slutsatsen även i föreliggande artikel, men jag anser att argumenten och resonemangen bör behandlas ytterligare och utförligare. Frågor om avskiljning eller ej torde vara bland de mest centrala för de svenska tillämparna av IFRS 17, som nu förbereder sig inför dess ikraftträdande, och jag ser ett starkt behov av att en utförlig och tydlig god sed utvecklas för redovisning av unit-linkedavtal³.

I sammanhanget bör också nämnas att Finansinspektionen publicerat en ändringsföreskrift som går ut på att separationsreglerna enligt IFRS 4 för unit-linkedavtal får fortsätta att tillämpas i årsredovisningen (och i onoterade företags koncernredovisningar), när IFRS 17 träder ikraft och IFRS 4 upphör⁴. Denna artikel berör sålunda endast svenska företags koncernredovisningar där IFRS 17 tillämpas.

Denna artikel börjar med en kortare beskrivning av hur unit-linkedavtal typiskt sett är konstruerade och fortsätter med vad IFRS 17 föreskriver om avskiljande av komponenter i ett sådant avtal, varpå följer en bedömning och analys av tre olika aspekter i ett sådant avtal utifrån IFRS 17. Artikeln avslutas med mina ställningstaganden och slutsatser. Terminologin har anpassats till den svenska översättningen av standarden, som nu finns publicerad sedan den antogs av EU⁵.

Produkten unit-linkedavtal inom tjänstepensionsförsäkring⁶

Unit-linkedavtal är alltså ett försäkringsavtal mellan en arbetsgivare och en försäkringsgivare⁷, som är härligt ur ett underliggande tjänstepensionsavtal, och som syftar till att tillhandahålla denne arbetsgivares

anställda ett kontinuerligt pensionssparande. Detta pensionssparande kompletteras med ett antal försäkringskomponenter som skyddar vid långvarig sjukdom, dödsfall eller arbetsförmåga till följd av sjukdom samt från att sparandet avbryts i händelse av sjukdom (premiebefrielse). Arbetsgivaren betalar en gemensam premie för hela försäkringen, men det är den anställde som åtnjuter försäkringsförmåner. Om den anställde har valt ett återbetalningsskydd till sitt pensionssparande är det dock efterlevande till den anställde som åtnjuter viss förmån vid dödsfall i form av utbetalning av det ackumulerade pensionsparandet. För premiebefrielsekomponenten är det arbetsgivaren som erhåller en förmån i form av att försäkringsgivaren betalar premien under den sjukskrivne anställdes bortovaro.

Pensionssparandet, eller ålderspensionskomponenten i försäkringsavtalet, och dess värde är knutet till andelar i värdepappersfonder (därav namnet: *linked to investment fund units*), som den anställde väljer ur ett fondutbud. Arbetsgivaren, å sin sida, kan i begränsad utsträckning utforma detta fondutbud, välja om en premiebefrielsekomponent ska ingå samt, i viss mån, hur sjuk- och dödsfallsförsäkringsskyddet ska vara utformat. En viktig aspekt, som har bäring på avskiljandereglererna i IFRS 17, är att de olika försäkrings- och ålderspensionskomponenterna som kombineras i ett unit-linkedavtal vanligtvis kan tecknas var för sig hos försäkringsgivare, som egna produkter, och att priset på var och en utan större svårigheter bör kunna fastställas.

Givet att återbetalningsskydd ingår så, i händelse av den anställdes dödsfall, erhåller efterlevande det ackumulerade sparkapitalet i ålderspensionskomponenten (ibland med ett tillägg av 1 %, som försäkringsgivaren skjuter till). Om sådant skydd inte ingår, tillfaller det ackumulerade sparkapitalet försäkringsgivaren, för årlig fördelning genom arvsvinster till överlevande försäkringstagare enligt fastställda tariffer. Dessa tariffer speglar försäkringsgivarens förväntningar om dödlighet hos försäkringstagarna, snarare än deras faktiska dödlighet. På så sätt exponeras försäkringsgivare för en försäkringsrisk genom att antagandet om dödlighet kan skilja sig från faktiskt dödlighet. Denna risk hanteras genom utnyttjande av möjligheten att ändra tarifferna. Arvsvinsterna är en kompensation till försäkringstagare för risken att hela deras sparkapital tillfaller försäkringsgivaren i händelse av dödsfall. Förekomsten av 1%-tillägg eller arvsvinster anses inte medföra att någon betydande försäkringsrisk överförs till försäkringsgivaren enligt svensk praxis, utan ålderspensionskomponenten är ett rent sparande.

”Vid en anställds eventuella flytt av ackumulerat sparkapital från en försäkringsgivare till en annan under pågående anställning upphör ofta, men inte nödvändigtvis alltid, premiefrielse-, dödsfalls- eller sjukförsäkringskomponenterna i avtalet automatiskt.”

Arbetsgivarens fribrevsläggning av avtal

Arbetsgivaren kan utträda ur ett unit-linkedavtal med försäkringsgivaren efter eget skön, vid avtalade uppsägningstidpunkter, med följd att skyldigheten att betala fortsatta premier och rätten till fortsatt försäkringsskydd upphör. Däremot kvarstår ålderspensionskomponenten (värdet på det ackumulerade sparkapitalet), hos försäkringsgivaren trots att inga löpande premier längre betalas in, så kallad fribrevsläggning. Inte heller upphör återbetalningsskyddet, eller rätten till arvsvinster, som är kopplade till det fribrevslagda ackumulerade sparkapitalet. I samband med utträdet måste dock arbetsgivaren gå in i ett nytt avtal (med en annan försäkringsgivare) som möter det tjänstepensionsåtagande som denne har mot den anställde.

Flytt av ackumulerat sparkapital under pågående anställning

Vid en anställds eventuella flytt av ackumulerat sparkapital⁸ från en försäkringsgivare till en annan under pågående anställning upphör ofta, men inte nödvändigtvis alltid, premiefrielse-, dödsfalls- eller sjukförsäkringskomponenterna i avtalet automatiskt. Det sammansatta försäkringsskyddet som arbetsgivaren tillhandahåller till den anställde enligt tjänstepensionsavtalet förblir oförändrat men ålderspensionskomponenten (och eventuellt också riskförsäkringarna) levereras fortsättningsvis av en annan försäkringsgivare.

Sparkapitalet vid upphörande av anställning

En anställd som säger upp sig, eller blir uppsagd, kan, under förutsättning av arbetsgivares medgivande, flytta sitt ackumulerade sparkapital till en annan försäkringsgivare istället för att det kvarstår som fribrev hos den tidigare. När anställningen upphör betalas inte längre några premier in, och premiefrielse- och sjukförsäkringskomponenterna i avtalet avseende den anställde upphör samtidigt automatiskt. Att notera är alltså att även efter avslutad

anställning så gäller fortsatt avtalet med försäkringsgivaren, om den anställde har kvar ackumulerat sparkapital hos denne (i fribrev), som berättigar till framtida ålderspensionsförmåner, inklusive arvsvinster, och återbetalningsskydd.

Innebörden av avtalskonstruktionen

Att en ålderspensionskomponent i det sammansatta avtalet fribrevsläggs eller flyttas under pågående anställning innebär alltså inte per automatik att de andra komponenterna upphör samtidigt. När hela det sammansatta avtalet mellan arbetsgivaren och försäkringsgivaren upphör, till en följd av att en anställning avslutas, upphör i normalfallet andra komponenter samtidigt⁹. Sparkapitalet (unit-linkedsparatet i ålderspensionskomponenten) som har ackumulerats genom inbetalda premier kvarstår dock som fribrev hos den tidigare försäkringsgivaren om inte det också aktivt flyttas. Annorlunda uttryckt, att det sammansatta avtalet mellan arbetsgivaren och försäkringsgivaren sägs upp kan medföra att komponenterna i det upphör samtidigt, men det är inte alltid så att en ålderspensionskomponents fribrevsläggning eller flytt till annan försäkringsgivare automatiskt innebär att alla andra komponenter också upphör, samtidigt.

En sammanfattning av avskiljanderegler

En investeringskomponent ska avskiljas från ett sammansatt avtal om, och endast om:

- investeringskomponenten är *distinkt*, med vilket menas att investeringskomponenten och försäkringskomponenterna inte är nära förbundna med varandra och
- ett avtal med likvärdiga villkor (som investeringskomponenten) säljs, eller skulle kunna säljas, separat på samma marknad eller i samma jurisdiktion, antingen av företag som utfärdar försäkringsavtal eller av andra parter. (IFRS 17 p. 11 b)

En investeringskomponent och försäkringskomponent är nära förbundna med varandra endast om:

- a) företaget inte kan värdera den ena komponenten utan att beakta den andra; därför ska företaget, i det fall värdet av en komponent varierar beroende på den andra komponentens värde, tillämpa IFRS 17 för att redovisa den kombinerade investerings- och försäkringskomponenten, eller
- b) försäkringstagaren är oförmögen att utnyttja en komponent om inte den andra komponenten också är närvarande; därför ska företaget, om en komponent i ett avtal annulleras eller förfaller och det leder till att den andra komponenten annulleras eller förfaller, tillämpa IFRS 17 för att redovisa den kombinerade investerings- och försäkringskomponenten. (IFRS 17 B32)

Det måste understrykas att avskiljandereglerna i IFRS 17 bygger på att distinkta investeringskomponenter ska avskiljas från det sammansatta avtalet och redovisas separat. Omvänt, om investeringskomponenten *inte* är distinkt, ska alltså investerings- och försäkringskomponenterna redovisas och värderas tillsammans enligt IFRS 17.

Analys av unit-linkedförsäkring ur ett IFRS 17-perspektiv

Det är alltså fråga om en pensionsförsäkring som innehåller flera olika komponenter: en ålderspensionskomponent (andelar i värdepappersfonder) och flera försäkringskomponenter (en premiebefrielsekomponent, återbetalningsskydd, en dödsfallsförsäkringskomponent och en sjukförsäkringskomponent). Den övergripande frågan rör eventuellt avskiljande av investeringskomponenten i ett sammansatt avtal, utifrån de krav som IFRS 17 ställer. Svaret på frågan är avhängigt om investeringskomponenten är nära förbunden med försäkringskomponenterna (se ovan), vilket i sin tur beror på vad som händer när en ålderspensionskomponent läggs i fribrev, flyttas under den anställdes pågående anställning eller när anställningen upphör. För att ta ställning till frågan om avskiljande har jag tagit behandlat tre centrala frågeställningar:

1. Är ålderspensionskomponenten en investeringskomponent?

Enligt den rådande praxisen i Sverige, vid tillämpning av IFRS 4, är ålderspensionskomponenten – det ackumulerade sparandet i fondandelar – en sådan depositionsandel som är "[e]n del av ett avtal som inte redovisas som derivat enligt IFRS 9 och som skulle ligga inom tillämpningsområdet för IFRS 9 om det vore ett separat instrument"¹⁰ och som måste, eller får, delas upp och redovisas skild från försäkringskomponenterna, enligt IFRS 4 p 10 – 12.

Det måste dock framhållas att en *investeringskomponent* enligt IFRS 17 inte är samma sak som en depositionsandel enligt IFRS 4; en investeringskomponent definieras som "[d]et belopp som ett företag enligt ett försäkringsavtal ska återbetala till en försäkringstagare under alla omständigheter, oavsett om en försäkrad händelse inträffar eller ej"¹¹.

För den beskrivna produkten kan olika typer av försäkringsfall inträffa eftersom det försäkrar mot olika försäkringsrisker; antingen att en anställd överlever tills pensioneringen ("tidpunkt Z") så att ålderspensionsbelopp börjar betalas ut (skydd mot långlevnadsrisk), eller, under förutsättning att återbetalningsskydd har valts bort, genom att en anställd överlever ytterligare en månad och därmed erhåller arvsvinsttilldelning. Om dödsfallsskydd ingår inträffar försäkringsfall om en anställd dör innan pensionstidpunkten eller under pensionsutbetalningen. Försäkringsfall i form av långvarig sjukdom som påverkar arbetsförmågan kan också inträffa.

I händelse av försäkringsfall är det emellertid inte så att försäkringsgivaren – under exakt alla omständigheter – ska återbetala ett fördefinierat belopp till den anställde eller eventuella efterlevande vid försäkringsfall. Utan återbetalningsskydd, vid dödsfall, återbetalas inte något belopp (det ackumulerade sparandet) till försäkringstagaren (den anställde eller tidigare anställdes efterlevande, i detta fall); det tillfaller istället försäkringsgivaren. Förvisso omallokteras sådana belopp i form av arvsvinster till andra försäkringstagare enligt förutbestämda tariffer, som försäkringsgivaren kan ändra efter eget skön, men det innebär inte, i sig, att beloppet återbetalas till en enskild försäkringstagare. Fördelning av arvsvinster enligt tarifferna innebär också att det inte är ett fördefinierat belopp som återbetalas till försäkringstagaren.

Enligt en bokstavlig tolkning av definitionen är det svårt att se utbetalningarna av pensioner och eventuella arvsvinster som belopp som försäkringsgivaren "ska återbetala till en försäkringstagare under alla omständigheter, oavsett om en försäkrad händelse inträffar eller ej" (enligt definitionen av investeringskomponent)¹². En mindre strikt tolkning än att försäkringsgivaren – under exakt alla omständigheter – ska återbetala det återstående sparkapitalet är att försäkringsgivaren faktiskt har för avsikt och kommersiellt mål att göra det, även om i undantagsfall beloppet tillfaller försäkringsgivaren eller andra försäkringstagare. Både med och utan återbetalningsskydd är ju principen i avtalskonstruktionen att försäkringsgivaren strävar efter att beloppen i fråga, i slutändan, ska utbetalas

till försäkringstagaren, förmånstagare (efterlevande till försäkringstagaren) eller andra försäkringstagare (genom arvsvinster).

Mitt ställningstagande är att en ålderspensionskomponent i ett unit-linkedavtal *inte* uppfyller definitionen på en investeringskomponent enligt den strikta tolkningen. I så fall är det en form av finansiell tillgångskomponent som ingår i avtalet, och då blir reglerna i IFRS 17 om avskiljande av en ålderspensionskomponent som investeringskomponent inte tillämpliga.

En mer pragmatisk tolkning är dock att försäkringsgivarna utgår ifrån att ålderspensionskomponenten ska återbetalas i sin helhet, förr eller senare, till förmånstagarna. Det är inte så att försäkringsgivaren räknar med att en viss del av belopp att utbetala inte kommer att utbetalas och som denne därför tillgodoräknar sig. En sådan tolkning har, mig veterligen, inte tillämpats eller prövats ännu, men skulle i så fall innebära att ålderspensionskomponenten är en investeringskomponent, enligt definitionen i IFRS 17.

2. Är det fråga om ett eller flera avtal?

I anslutning till avskiljandefrågan har dessutom fråga väckts om unit-linkedavtal ska, eller kan, ses som flera avtal: ett mellan försäkringsgivaren och arbetsgivaren (eftersom det är denne som har förmånen av premiefrielseförsäkringen och kan utforma det sammansatta avtalet) och ett mellan försäkringsgivaren och den anställde (eftersom den anställde åtnjuter förmåner i händelse av pensionering, dödsfall eller sjukdom). Presumtionen i IFRS 17 är att ett enskilt avtal är den lägsta redovisningsenheten. Dock diskuterade TRG i februari 2018¹³ att den presumtionen i undantagsfall bryts så att istället olika komponenter i avtalet – som av praktiska skäl har förpackats tillsammans – ska redovisas separat. Exempel på faktorer som enligt TRGs diskussion talar för ett sådant avskiljande är låg eller obefintlig grad av samberoende mellan de risker som komponenterna försäkras emot, om komponenterna inte nödvändigtvis förfaller samtidigt eller om komponenterna kan prissättas och säljas separat.

I händelse av att arbetsgivaren fribrevslägger avtalet med försäkringsgivaren måste arbetsgivaren (eller den anställde/försäkringstagaren) ta ställning till om det ackumulerade sparkapitalet ska flyttas till annan försäkringsgivare, eller kvarstå som fribrev. En flytt av ackumulerat sparkapital till annan försäkringsgivare medför att återbetalningsskyddet, rätten till arvsvinster och andra eventuella kvarstående försäkringskomponenterna upphör samtidigt.

Om däremot arbetsgivarens uppsägning av avtalet med försäkringsgivaren inte leder till att ålderspensionskomponenten (det ackumulerade sparkapitalet) flyttas, läggs den istället i fribrev och återbetalningsskyddet (om sådant har valts), liksom rätten till arvsvinster, överlever. En ny ålderspensionskomponent bildas hos en ny försäkringsgivare i takt med att framtida premier betalas in till denne. För att ålderspensionskomponenten hos den tidigare försäkringsgivaren ska upphöra krävs sålunda inte bara en uppsägning av avtalet med försäkringsgivaren, utan dessutom att arbetsgivaren eller den anställde flyttar det ackumulerade sparkapitalet till en annan försäkringsgivare.

Om en anställd väljer att säga upp sin anställning läggs ålderspensionskomponenten i fribrev hos försäkringsgivaren, medan försäkringskomponenterna som betalas av arbetsgivaren upphör (inklusive premiefrielseförsäkringen). Däremot överlever som utgångspunkt återbetalningsskyddet och rätten till arvsvinster en fribrevsläggning, eftersom det betalas för ur den anställdes sparkapital. Den fribrevslagda ålderspensionskomponenten redovisas fortsatt som ett åtagande hos försäkringsgivaren gentemot den anställde, och berättigar till arvsvinster, vilket är en indikation på att den är en separat komponent, som är fristående från arbetsgivaren.

I händelse av att den anställde under pågående anställning flyttar sitt ackumulerade sparkapital till annan försäkringsgivare, så innebär inte flytten i sig att alla tillhörande försäkringskomponenter (såsom återbetalningsskydd och rätten till arvsvinster) automatiskt upphör då också. En situation där den anställde vill flytta sin ålderspensionskomponent (det vill säga, inte bara det ackumulerade sparandet utan också de framtida premierna avseende ålderspensionskomponenten) till en annan försäkringsgivare bör ses som en partiell uppsägning av avtalet med försäkringsgivaren, med avseende på ålderspensionskomponenten. Däremot kan övriga försäkringskomponenter (inklusive premiefrielsen) i vissa fall kvarstå hos befintlig försäkringsgivare; det är inte så att de ovillkorligen förfaller samtidigt på grund av flytten av det ackumulerade sparkapitalet. Ålderspensionskomponenten överlever normalt länge, minst fem år efter tidpunkt Z, medan övriga riskförsäkringskomponenter upphör då (dock inte eventuellt återbetalningsskydd eller rätten till arvsvinster); förväntan om de olika komponenternas duration skiljer sig alltså väsentligt åt. Premiefrielseförsäkringen kan arbetsgivaren avstå ifrån eller säga upp efter eget skön, men inte ålderspensionskomponenten. Det är dock osannolikt, om ens möjligt, att någon arbetsgivare enbart

”En mer pragmatisk tolkning är dock att ålderspensionskomponenten är en investeringskomponent enligt IFRS 17, varpå tillämparna måste ta ställning till om den är distinkt eller inte.”

skulle teckna en premiefrielseförsäkring utan någon tillhörande ålderspensionskomponent.

Med tanke på att samtliga komponenter i avtalet säljs och prissätts, eller skulle kunna säljas och prissättas, separat och mot bakgrund av att de inte nödvändigtvis upphör samtidigt om en ålderspensionskomponenten upphör (vid flytt eller upphörande av anställning) kan det finnas skäl att bryta presumtionen om avtalet som lägsta redovisningsenhet. Dessutom hanteras och rapporteras komponenternas separat i den finansiella och regulatoriska rapporteringen och det finns ofta regler som kräver att komponenterna inte får subventionera varandra ekonomiskt. Ett annat skäl som starkt talar för det är att de olika komponenterna i avtalet är att de skyddar mot helt olika typer av försäkringsrisker (långlevnadsrisk, dödsfallsrisk och sjukfallsrisk) som oftast visar låg grad av korrelation med varandra; unit-linkedavtalen är snarare att betrakta som en förpackning av ett totalt försäkringsskydd som sätts samman av ett flertal olika produkter. Till yttermera visso bör (till skillnad från i TRG-fallet) man kunna hävda att det är olika motparter som är försäkringstagare i avtalets delar (arbetsgivaren för premiefrielsen och arbetstagaren för ålderspensionskomponenten och övriga försäkringskomponenter), vilket också talar för en uppdelning i två avtal.

Jag anser alltså att presumtionen om att det enskilda avtalet är den lägsta redovisningsenheten enligt IFRS 17 bryts för unit-linkedavtal, eftersom komponenterna i det har en låg grad av samberoende och att ackumulerat sparkapital ofta kvarstår vid upphörande av anställning eller skapande av ny ålderspensionskomponent genom betalning av framtida premier till annan försäkringsgivare, medan övriga komponenter upphör eller tecknas hos annan försäkringsgivare. Komponenterna i det sammansatta avtalet är inte så nära förbundna med varandra, samverkande och ömsesidigt beroende, att det vore förenligt med en vederhäftig redovisning av de avtalsenliga rättigheterna och skyldigheterna i det att se dem som ett enda avtal med flera komponenter som, av praktiska skäl, har förpackats tillsammans.

Ålderspensionskomponenten i ett unit-linkedavtal kan därför anses vara sådan komponent som ska redovisas och värderas som ett eget avtal, avskilt från övriga delar i avtalet (i detta fall försäkringskomponenterna), enligt TRGs diskussion i februari 2018.

3. Kan man utforma egna redovisningsprinciper enligt IAS 8?

Vid avsaknad av klara och entydiga redovisningsprinciper, i det här fallet för om ålderspensionskomponenter ska eller får avskiljas ur sammansatta unit-linkedavtal, skulle försäkringsgivare som upprättar finansiella rapporter kunna hänvisa till IAS 8 p 10 och på så sätt motivera att egna principer utvecklas. Enligt den paragrafen gäller att "[i] avsaknad av en IFRS som särskilt gäller en transaktion, annan händelse eller förhållande ska företagsledningen använda sin bedömningsförmåga vid utveckling och tillämpning av en redovisningsprincip [...]", som leder till information som uppfyller vissa kvalitativa kriterier. En sådan principutveckling förutsätter dock att det saknas en IFRS – jag hävdar att det finns uttryckliga och klara avskiljanderegler i IFRS 17 (och tillhörande diskussion av TRG vid mötet februari 2018) som är tillämpliga på unit-linkedavtal och som därför ska tillämpas. Att då utveckla egna redovisningsprinciper är därför inte möjligt.

Slutsats

Enligt min uppfattning kan man enligt en strikt tolkning av standarden inte bedöma ålderspensionskomponenter som investeringskomponenter i det sammansatta avtalet, vilket föranleder att de ska redovisas som försäkringsavtal enligt IFRS 17. En mer pragmatisk tolkning är dock att ålderspensionskomponenten är en investeringskomponent enligt IFRS 17, varpå tillämparna måste ta ställning till om den är distinkt eller inte. Däremot kan en låg grad av samband mellan komponenterna i avtalet, och (de uteblivna) effekterna av att ålderspensionskomponenten fribrevsläggs eller flyttas, innebära att det är befogat att dela upp avtalet i lägre redovisningsenheter än det enskilda avtalet, med en hänvisning till en

”Dock är det inte möjligt för tillämpare att, med anledning av de redovisningsregler och den vägledning som finns i IFRS 17, utveckla egna redovisningsprinciper för avskiljande av ålderspensionskomponenter.”

analogitolkning av TRGs diskussion. Av ovanstående följer dock att tillämparna noga måste analysera utgivna unit-linkedavtal med avseende på vad som händer med försäkringskomponenterna vid uppsägning av avtalet, anställnings upphörande eller flytt av ålderspensionskomponenten under anställning. Dock är det inte möjligt för tillämpare att, med anledning av de redovisningsregler och den vägledning som finns i IFRS 17, utveckla egna redovisningsprinciper för avskiljande av ålderspensionskomponenter.

Avslutning

Slutsatsen i min förra artikel var alltså att olika komponenter i unit-linkedavtal, i större utsträckning än vad som är praxis idag vid tillämpningen av IFRS 4, ska redovisas tillsammans enligt IFRS 17. Dock har jag ansett det nödvändigt att dels understryka att det bör finnas möjligheter till avskiljande av ålderspensionskomponenter i unit-linkedavtal beroende på vad som händer vid anställnings upphörande eller flytt under pågående anställning, dels utveckla resonemangen och motiveringen till detta.

HENRIK PERSSON

är auktoriserad revisor och redovisningsspecialist på Deloitte

Förklaringar till termer i artikeln

Tjänstepensionsförsäkring: Detta är ålderspension för vilken premier betalas av arbetsgivaren. Det är inte alla arbetsgivare som erbjuder tjänstepension, och det kan vara olika utformat beroende på var man är anställd. Tjänstepensionen bestäms antingen i ett kollektivavtal mellan arbetsgivare/ arbetsgivarorganisation och fackförbund, eller direkt med den anställde.

Ålderspension: En utfästelse om en framtida pension vid uppnående av en viss ålder, antingen i form av förmånsbestämd pension eller avgiftsbestämd. Tjänstepensionen är en del av ålderspensionen; allmän pension från staten och privata pension är de två andra. Unit-linkedavtal är avgiftsbestämd ålderspension där utfästelsen inte är en förmån utan ett månadsvis pensionsparande, där förmånen som erhålls är knuten till värdet på underliggande fondandelsinnehav.

Återbetalningsskydd: Ett skydd vid dödsfall, som innebär att ett belopp motsvarande det vid var tid gällande ackumulerat sparkapital utbetalas till efterlevande förmånstagare. Ibland justeras detta belopp genom att försäkringskapitalet ökas med en procent, varefter utbetalning sker som engångsbelopp till insatt förmånstagare.

Sparkapital: Det belopp som motsvarar försäkringens vid enskild tidpunkts aktuella värde (försäkringskapitalet), efter avdrag för skatter och försäkringsgivarens avgifter och kostnader.

Premiefrielseförsäkring: Om en anställd är sjukskriven, längre än sju tre månader, (försäkringsfallet) kan en premiefrielseförsäkring medföra att försäkringsgivaren betalar hela eller delar av premien, beroende på hur mycket den anställdes arbetsförmåga är nedsatt.

Fotnoter

1) I artikeln används begreppet "separation" enligt IFRS 4 synonymt med begreppet "avskiljande" enligt IFRS 17. Ofta används också engelska termen "un-bundling".

2) I ett unit-linkedavtal väljer försäkringstagaren (den anställde) hur premierna för pensionssparandet ska förvaltas (inom de begränsningar som avtalet föreskriver) och står de finansiella riskerna som är förknippade med det. Detta till skillnad mot traditionell förvaltning där placeringstillgångarna som tryggar pensionsåtaganden förvaltas gemensamt utifrån beslutade placeringsriktlinjer. Försäkringsgivaren står då försäkringsriskerna och de finansiella riskerna.

3) Vad jag förstår har försäkringsgivare i Norge och Danmark, som ger ut motsvarande eller liknande avtal, för avsikt att inte avskilja några komponenter.

4) IFRS 17 träder i kraft 1 januari 2023, då IFRS 4 samtidigt upphör – tidigare tillämpning är tillåten. Enligt Finansinspektionens ändringföreskrift (FFFS 2022:7) bör inte IFRS 17 tillämpas i årsredovisningen, eftersom standarden inte anses vara förenlig med ÅRFLs redovisnings- och värderingsregler. Den nuvarande praxisen, med separation av depositionsandelar (de delar av ett avtal som inte redovisas som derivat enligt IFRS 9 och som skulle ligga inom tillämpningsområdet för IFRS 9 om det vore ett separat instrument), får fortsatt tillämpas i försäkringsgivarens årsredovisningar (och i koncernredovisningen, om företaget är onoterat), även efter att IFRS 4 upphör, när IFRS 17 träder i kraft i deras koncernredovisningar. Se 2022:7 | Finansinspektionen.

5) Se <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R2036&from=EN>

6) Artikeln behandlar unit-linkedavtal inom tjänstepensionsförsäkring men bedömningarna och slutsatserna bör vara tillämpliga på privata unit-linked pensionsförsäkringsavtal också, liksom vissa kapitalförsäkringar.

7) Liksom i min tidigare artikel antar jag att det är den anställde som är försäkringstagaren ur ett IFRS 17-perspektiv, om att det är han eller hon som kan utnyttja avtalsenliga val (optioner), står de finansiella riskerna som är förknippade med avtalet och erhåller förmånerna som betalas ut. Dock har arbetsgivaren, som framgår i artikeln, rätt att utforma hela eller delar av försäkringsskyddet som erbjuds de anställda och, beträffande premiebefrielsen, åtnjuta förmånerna.

8) Sådan flytt kräver i princip alltid arbetsgivarens samtycke.

9) Detta avser alltså avtalet såsom tillämpat på den enskilde anställde; en tjänstepensionsplan omfattar ju flera anställda och det avtal som arbetsgivare slutit med försäkringsgivare avseende övriga anställda gäller fortsatt.

10) Se Bilaga A Definitioner till IFRS 4.

11) Se Bilaga A Definitioner till IFRS 17.

12) Det kan noteras också att IASB uppdaterade definitionen på investeringskomponent när standarden omarbetades i juni 2020 genom att "under alla omständigheter" lades till, kanske för att understryka den striktare tolkningens företräde.

13) Se <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/meetings/2018/february/trg-for-ic/meeting-summary-trg-for-ifrs-17-february-2018.pdf> Enligt det beslutet ska försäkringskomponenter som ingår i ett och samma avtal under vissa förutsättningar bryta presumtionen i IFRS 17 att den lägsta redovisningsenheten ("Unit of Account") är det enskilda avtalet.